

I bæredygtighedens tegn

Uge 46 har stået i bæredygtighedens tegn på Frijsenborg Efterskole. Eleverne på skolen har valgt sig ind på nogle workshops, alt efter hvilke interesser de har, og hvad de gerne vil arbejde med.

Af: Sigrød Katrine Clemmensen & Asger Moselund Graff

Generelt har efterskolen stort fokus på FN's verdensmål og bæredygtighed. Første dag fik efterskolen besøg af to kvinder fra Ungdomsbyen i København, hvor alle eleverne skulle smage på, hvad det vil sige at lave en kampagne, og hvilke virkemidler man skal bruge for at få overtalt folk. Eleverne skulle alle sammen tage udgangspunkt i FN's verdensmål og vælge ét ud af de 17 verdensmål og lave en kampagne. Efterskolen emmede af engagement og kreativitet.

FN's verdensmål har været omdrejningspunktet for elevernes projekter og produkter hele ugen. Eleverne valgte sig ind på fem forskellige workshops med fem forskellige tilgange til bæredygtighedsemnet.

Vi har været ude og snakke med elever og lærere fra de forskellige workshops.

Bæredygtig mad

Tankerne bag workshoppen *Bæredygtig mad* er, ifølge læreren Tine Berthelsen, at kigge på problematikker rundt omkring i verden og her på skolen, der vedrører sig mad, madproduktion, madspild eller transport af mad. Eleverne skal så komme med sine egne løsningsforslag.

Tine har høje forventninger til eleverne og uddyber: *"I mit hoved, der er unge mennesker de mest kreative overhovedet. De er ikke farvede så meget af, hvad man kan, skal og bør, som voksne er, men alligevel så har I en ret bred grundviden indenfor stort set alle fag, og særligt hvis man ser samlet set."*

"Nogle steder er det blomstret helt vildt, og der er kommet nogle vildt fede idéer," fortæller Tine.

En af eleverne på holdet er Rasmus Sivert. Han har tilmeldt sig workshoppen, da han godt kan lide mad og synes, det er interessant. Hans gruppe har fundet på at lave bæredygtige nudler, fordi de ét-minuts-nudler, man køber, indeholder mange e-numre. Rasmus er træt af, at de er skadelige og ikke bæredygtige og

udtaler: *“Så vil vi hellere lave et produkt, der er bæredygtigt.”*

Men hvordan får man sådan en ide? *“Det kom bare ud af ingenting. Så tænkte vi: ‘Nudler - det er fandme fedt! Det skal vi gøre et eller andet med.’ Så begyndte vi bare at arbejde på det, og så synes vi, det blev et godt produkt.”* Ifølge Rasmus selv er bæredygtige nudler en genial idé og uddyber: *“F.eks. hvis der nu er noget vegetarmad, det gider man ikke have. Så kan man tage nudler, men de er også skide usunde og dårlige for dig. Så kan det være, man så kan købe dem her i stedet, som også smager bedre og er sundere.”*

Tine beskriver elevernes arbejdsproces på følgende måde: *“Der skål være nogle udfordringer, fordi det vil aldrig være en lineær proces at finde på noget nyt. Der har da været sådan lidt modificering og sådan lidt finpudsning undervejs. Det er sådan lidt frem og tilbage, en følelsesmæssig rutsjebane, men det går klart den rigtige vej.”*

Tine håber på en god dag, når der er messe om lørdagen.

“Jeg forventer, at eleverne har fået så meget mod på det her koncept, at alle har en god dag. Jeg forventer, at alle kaster sig ud i det og leger med, og alle kan gå derfra og tænke, det var fedt,” fortæller Tine.

Rasmus afslører ikke, hvordan hans holds pitch kommer til at blive. *“Det er hemmeligheder...”* siger han.

Upcycling

Tanken bag workshoppen upcycling var, ifølge Johannes Olsen, praktikant på efterskolen, at man tager nogle ting, som allerede eksisterer. Det kunne være en kommode, det kunne være et hundehalsbånd, det kunne være høreudstyr,

det kunne være alle mulige forskellige ting, og så giver man dem nyt liv og bruger dem i en ny sammenhæng.

“Vi har haft nogle elever, som har været sindssygt innovative, og som virkelig har arbejdet i sådan en mere innovativ, udviklende måde.”

Så det vi egentlig har gjort, det er sådan mere den klassiske innovation, det er at komme på bæredygtige ideer til, hvordan vi gør FUS (Frijsenborg Efterskole, red.), Hammel og hele verden til et bedre sted at være, så vores værksted har faktisk forandret sig, fra at være upcycling, til at være mere den klassiske innovative idé, og det er jo kun positivt.

Det er jo eleverne, der har sat deres præg på det, fortæller Johannes.

Johannes har nogle klare forventninger til eleverne og fortæller:

“Mine forventninger stemmer meget overens med de mål, jeg har, og hvad jeg gerne vil have min workshop og alle eleverne til egentlig at lære, og det er det her med en udvidet forståelse af bæredygtighedsbegrebet,” udtaler Johannes og fortsætter:

“Mine forventninger er også, at eleverne har en god proces, og at de oplever, hvad det vil sige at arbejde innovativt. Hvis man skal sige det med et

fint ord: ‘iterative proces’, som er sådan lidt særlig.

Det her med at man skal gå tilbage og støde mod muren og blive udfordret og bruger det alligevel, og tænke: ‘Nå okay, det går nok alligevel.’ Det her med at opleve noget tilbagegang, men også fremgang”.

Eleven Samuel Donen har valgt upcycling-workshoppen og begrundet sit valg: *“Jeg synes, det ville være spændende at finde på noget nyt og*

så hjælpe på en ny måde - eller i hvert fald forsøge - og for at udfordre sig selv lidt."

I Samuels gruppe har de fået en idé, hvor de vil tage plastik fra havene og lave sko af det. Samuel fortæller, at det er en god idé, fordi de fjerner plastikken fra havet, samtidig med at de får materialer til sko.

Ifølge Samuel har de haft lidt problemer undervejs i processen og uddyber: *"Som for eksempel navnet eller logoet og så nogen idéer sådan... dem diskuterede vi også ret meget om. Der har været nogle diskussioner, men vi fandt ud af det hele."*

Johannes er overrasket over de idéer, der er kommet, og uddyber: *"Det er også nogle ideer, som langt hen ad vejen tager udgangspunkt i elevernes egen oplevelsesverden på en rigtig god måde."*

Altså hvad er jeg i lige nu? Jeg er på FUS, jeg

oplever noget her, og så er det derfra. Det er også det, vi har bedt om. At man oplever sin egen verden, og så kan det måske også bruges i resten af verden. Så jeg er egentlig på en positiv måde overrasket over, at man har kunne se sig selv lidt i øjnene og kunne sige: 'Nå, men jeg har egentlig den her udfordring med plastik f.eks. Hvordan kunne jeg gøre noget ved det?' Eller: 'Jeg har den her udfordring med, at min shampoo altid gør, at jeg får fedtet hår. Hvad gør jeg ved det? Jeg opfinder en ny form for shampoo.'"

Temaugen har haft en indflydelse på Samuel. Han fortæller: *"Jeg tror nok, jeg vil holde op med at købe engangsting."*

Johannes er helt sikker på, at eleverne har fået noget ud af ugen og uddyber: *"Det kan jeg også mærke bare på de tre dage."*

Altså vi har i hvert fald elever på vores workshop, og jeg har også mødt nogen i andre

sammenhænge fra andre workshops, som er begyndt at reflektere på en anden måde over f.eks. helt lavpraktisk med vores post-its."

Vi lavede mange post-it-øvelser, hvor man brainstormede på, hvad var en god idé, hvad er kreativitet? Vi brugte en hel masse post-its. Så var der en elev, der sagde: 'Det her er da virkelig ikke særlig bæredygtigt at bruge så mange post-its,' og det er da rigtigt."

Så der gik vi egentlig lidt mod vores egne principper, og det betyder jo, at man ligesom har fået en ny idé om, hvad er bæredygtighed og i mange sammenhænge."

Samuel er en smule nervøs for messen om lørdagen. *"Jeg er lidt nervøs over at nogle dommere helt udefra, skal anmelde os, men jeg synes, de her to piger (Anna og Emilie B., red.) de har sgu helt styr på det! Så jeg er rolig."*

Johannes håber på en stemning, hvor man bliver inspireret og uddyber: *"Jeg forventer en stemning af det her med ejerskab. At man har en hel masse elever, der har været igennem en proces, og nu står de der og er meget forventningsfulde og klar til at gå processen i møde med mega meget gåpåmod."*

Praktisk design

Tankerne bag workshoppen praktisk design er ifølge Jesper Skovgård, lærer på Frijsenborg efterskole, at man ligesom på de andre workshops, skal skabe et bæredygtigt koncept, så skal praktisk design også bygge en model.

Man laver ikke apps eller en forening, men et reelt hands on produkt, som eleverne kan tage med til en præsentation.

Jesper fortæller lidt for sjov, at de skal revolutionere verden.

Jeg forventer at alle måske på en eller anden måde fik skabt sit eget projekt de kan være stolte af. Det vil sige, at de har været en del af en proces, hvor de havde deres kreativitet i fokus og fundet ud af at de godt kan skabe noget, som var deres, og så måske slutte af med et produkt som de kunne være stolte af. Så de kan sige det her har vi lavet, skabt selv, fundet på undervejs det er ikke andres ide."

Cecilie Møller fortæller, at hun har valgt

praktisk design, fordi hun godt kan lide at lave noget praktisk i stedet for at skrive.

Cecilie Møller fortæller stolt om gruppens idé: *"I Afrika er der ikke mulighed for rent vand. Man fokuserer rigtig meget på rent drikkevand, men så tænker vi, det er meget vigtigt med hygiejne, så det er vigtigt, at man kan gå i bad.*

Så vil vi lave ligesom LifeStraw, som er et sugerør, som gør vandet rent, så man kan drikke det. Vi vil opgradere det, så det laver vandet rent, så man kan bade i det."

Cecilie fortæller, at de fandt på idéen, fordi de lavede en øvelse, hvor de skulle vælge et emne og så skulle de prøve at finde en løsning på det. De havde lidt svært ved at finde på noget, så de fik hjælp fra læreren, og så kom det bare til dem.

Men hvorfor er det en god idé?: "Fordi det gør, at der er flere mennesker, som ikke bliver syge, og at der er bedre hygiejne," fortæller Cecilie.

Jesper fortæller, at der sværeste er at få den gode idé, og uddyber: *"Vi forsøger at bevæge os fra et overordnet plan til et lidt mere praktisk plan, og det er svært.*

Men når man så får det der gennembrud, hvor man siger nu har jeg den, nu ved jeg det, nu har jeg fået lavet en skitse, så hjælper det til, at man får et billede inde i hovedet af, hvordan det hele skal se ud."

Cecilie Møller fortæller, at hun synes det er et godt tema, fordi det hjælper. Det gør en forskel, og emnet har sat en masse tanker i gang hos hende.

Jesper mener også, at ugen har en indflydelse på eleverne: *"Nogle de får måske mere tillid til at de godt kan skabe et eller andet, og nogle finder så ud af 'okay, jeg kan godt save' eller 'lime', eller 'jeg kan lave noget praktisk med hænderne'.*

Nogle får tiltro til, at de godt kan få en god idé. Jeg håber, at det man kan få med herfra, det er også, at det her med at turde fejle ikke er farligt. At en fejl er en måde at lære på, så når man støder på noget, hvordan kommer man så videre herfra?"

Jesper forventer, at eleverne er forberedte og stolte over at gå op og vise deres produkt for andre. *"Altså den der stolthed... stolthed i, at de måske har skabt et eller andet, og de kan få lov til at vise det for andre, håber jeg i morgen (lørdag, red.), at de har muligheden for det,"* siger Jesper.

PR-marketing

PR-marketing-workshoppen har lavet PR-medie og dækker, hvad der sker på skolen i forbindelse med bæredygtighedsugen. Nogle elever har været Tv-journalister og har været

rundt og lave daglige nyhedsindslag, samtidig med at der har været skrivende journalister, som har dykket ned i emner omkring bæredygtighed generelt, men især bæredygtighedsaspekter på Frijsenborg Efterskole.

Workshoppen har både vendt blikket indad, altså hvad der foregår på skolen, og udad, da de har arbejdet intenst med at få kontakt til andre medier, der kan komme og dække bæredygtighedsmessen, der løber af staben lørdag.

Evan Khalbash, som er elev på Frijsenborg Efterskole, valgte PR-marketing-workshoppen, fordi han kan lide medie, og han er god til at tage

billeder. I løbet af ugen har Evan taget billeder og filmet interviews med både elever og folk fra Hammel by.

Evan udtaler: *“Vores proces var rigtig god. Min gruppe og jeg arbejdede sammen og har gjort det, vi forventede. Vi nåede meget i den her uge.”*

Der var dog lidt udfordringer undervejs. Evan fortæller: *“Det var lidt svært at finde ud af, hvad man skulle filme, på hvilken måde og hvilke spørgsmål, man skal stille folk. Så vi havde lidt udfordringer der.”*

Kasper Resen er lærer på workshoppen og fortæller: *“Mine forventninger var, at det ville blive både en spændende uge, en sjov uge, en udfordrende uge og så også - hvad skal man sige - kaotisk på en god måde, netop fordi det er en meget anderledes uge, hvor rammerne er friere, og hvor det også er, at vi starter fra bunden, og så arbejder vi os frem med de her innovations- og kreative processer.”* Han fortsætter: *“Mine*

forventninger har været positive, og jeg synes også, de er blevet opfyldt.”

Kasper er meget positiv over for idéen om en bæredygtighedsuge. *“Jeg tror, de (eleverne, red.) bliver meget mere bevidste omkring bæredygtighed, forbrug, også bare sådan noget som kostvaner, mad, alt muligt. Det at arbejde kreativt og fokusere på de her innovationsprocesser, tror jeg også helt klar, er noget, de kan tage med sig fremadrettet. Det der med at lære at tænke nyt og tænke anderledes,”* udtaler efterskolelæreren.

Som Kasper siger, har det haft en indflydelse på eleverne. *“Jeg kan godt forestille mig, at jeg passer mere på naturen, end jeg gjorde før. Jeg er blevet mere opmærksom på, hvad jeg gør,”* siger Evan og fortsætter: *“Temaet bæredygtighed er godt, og det er vigtigt på samme tid.*

Det er vigtigt på den måde, at vi som elever på Frijsenborg får at vide, hvad der sker ude i verden, og hvorfor vi skal gøre de der verdensmål (FN's 17 verdensmål, red.) og passe på vores natur. Så jeg synes, det er rigtig vigtigt.”

Kasper glæder sig til messen lørdag. Han fortæller: *“Jeg forventer en rigtig god dag, hvor der er nogle fede pitches og nogle rigtig fine fremlæggelser af deres forslag, deres idéer og løsninger og prototyper på produkter.*

Jeg forventer et rigtig godt dommerpanel, som kan dække det og stille gode spørgsmål til det, og selvfølgelig også at vi har nogle PR-journalister her på stedet, som får dækket dagen på en rigtig fin måde, så vi også kan vise det til andre.”

Evan er afklaret med, hvad hans rolle er til messen: *“Jeg er fotograf, du ved. Jeg skal være opmærksom på at tage rigtig gode og pæne billeder af vores gæster og os i morgen (lørdag, red.)”*

Redesign

Redesign-workshoppen er et rent pighold. På værkstedet har nøgleordene været *tøjforbrug* og *plastik*. I modsætning til de andre workshops er redesign-værkstedet delt op i tre grupper; marketing-, strikke- og sy-holdet. Sy-holdet producerer stoftasker, som skal hjælpe med at erstatte plastikposer, og strikkeholdet strikker

karklude, fordi dem, der bruges på skolen, indeholder plastik.

Mange af eleverne kunne hverken sy, strikke eller hækle, da de startede først på ugen, men de synes alligevel, at vi har brug for mormordyderne igen. En af eleverne er Stina, som ikke har syet siden fjerde klasse, og hun valgte redesign for at få det genopfrisket.

“Det har været meget hyggeligt. Altså det har været meget stille og roligt. Det er ikke så stresset. Det var egentlig planen, vi skulle sy en taske til alle på hele skolen, men det bliver det ikke til, så

vi tager det lidt, som det kommer,” fortæller Stina.

Janne er lærer på holdet. Hun fortæller: *“Vi vil gerne vise, at man selv kan gøre mange ting. Man kan være med til at gøre en forskel. Den flok derinde (redesign-holdet, red.) ved, at ændringerne er nødt til at komme fra jeres generation.”*

“Jeg var ved at tabe dem (eleverne, red.) den dag med øvelser, papirer og så videre. De gider det ikke. Altså vi er nødt til at være i gang og have fingrene i noget. Så det har været udfordrende,” synes Janne.

Janne er meget begejstret for konceptet om en bæredygtighedsuge. *“Jeg kan godt lide idéen om, at vi har lavet noget, der lander et fælles sted. Vi har jo lavet projektopgaver i nogle år, men det er tit sådan nogle små isolerede øer, hvor vi sidder inde i vores lokale, hvor man som lærer tænker: ‘Ej, den fremlæggelse skulle alle have hørt!’,”* udtaler Janne.

Messen

Den helt store finale er lørdag d. 17. november til den store bæredygtighedskonference i efterskolens hal. Der er blevet inviteret et dommerpanel til konferencen, og det er dem, der skal bedømme og udråbe en første-, anden- og tredjeplads. Eleverne har forberedt sig hele ugen til at give den fuld gas.

Lørdag var det den store dag. Eleverne var nervøse, men klar. Forberedelserne startede om formiddagen, og alle var fokuserede på deres projekt. Alle var med til en øvelse, hvor alle grupperne skulle prøve at pitche sin idé på scenen foran alle de andre elever og lærere, inden den helt store conference blev skudt i luften. Eleverne observerede hinanden og gav god feedback.

Lige så stille begyndte gæsterne at vrimle ind. Forældre, søskende og andre gæster gik rundt og snakkede sammen. Eleverne var nervøse. Nu skulle de til at fremvise det produkt, de har brugt oceaner af tid på.

Dommerne havde sat sig på plads, spændte på, hvad de skulle til at overvære. Tæppet går, og nu var de i gang.

Dommerne præsenterede sig selv. Fire vidt forskellige dommere med forskellige baggrunde. En arbejdede på Grundfos, en anden var viceskoleleder og tidligere naturfaglærer, en tredje var bioteknolog, og den sidste arbejdede med markedsføring hos rådgivningsvirksomheden Rambøll.

Den første gruppe trådte op på scenen og skulle pitche sin idé. Spændte og nervøse, men alligevel gennemførte alle deres pitching. Alle grupper havde fastholdt deres fokus på FN's verdensmål, og de fortalte også, hvilke verdensmål de havde haft fokus på. Der var smagsprøver til dommerne under pitchingen,

og et hold havde syet stofposer til hver dommer.

Eleverne var lettede, for nu var de færdige med at stå på scenen. Nu handlede det kun om at stå ansigt til ansigt med gæsterne nede ved standene og fortælle om sit produkt i øjenhøjde med gæsterne.

Vinderen skulle findes. Dommerne havde voteret og var blevet enige om en førsteplads, en andenplads, og en tredjeplads.

Højt engagement, høj faglig viden, dialog, energi og stolthed var bare nogle af de flotte ord, dommerne sagde. Dommerne var meget imponerede og overvældet af alle de flotte stande, eleverne havde lavet og over, hvor flot, de synes, grupperne klarede det, da de stod på

scenen. Selvom eleverne var enormt nervøse over at skulle stå foran så mange mennesker, gjorde de det alligevel.

Dommerne var imponeret over alle grupperne og de mange forskellige ideer, grupperne havde fundet på, men de tre grupper, der havde fået en første-, anden- og tredje plads skulle findes.

Førstepladsen: Susteneri co., Kathrine K, Rebecca, Asger N

Andenpladsen: Green Domes, Alfred, Magnus F og Nikolaj T

Tredjepladsen: Ocean4you, Frederik, Karl og Magnus G